

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB-4239/2016. számú ügyben**

Előadó: dr. Gyórfy Zsuzsanna

A vizsgálat megindítása

Sajtóhírek alapján¹ értesültem arról, hogy Gyöngyösön éhenhalt egy másfél éves kislány. A híradások szerint az édesanya korábbi kapcsolatából származó két gyermekét sem táplálta megfelelően, őket így édesapjuk neveli. Az édesanya és jelenlegi párja az elhunyt gyermek nővérének vészes fogyása miatt már 2013-ban a hatóságok látókörébe került. A rendelkezésre álló információk alapján a rendőrség a szülők ellen eljárást indított, őrizetbe vette őket, a Heves Megyei Kormányhivatal Gyámügyi és Igazságügyi Főosztálya (a továbbiakban: másodfokú gyámhatóság) a családot gondozó gyermekjóléti szolgálat tevékenységének, valamint az ügyben illetékes Heves Megyei Kormányhivatal Gyöngyösi Járási Hivatal Gyámügyi Osztálya (a továbbiakban: gyámhatóság) eljárásának tárgyában vizsgálatot indított. A Heves Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Főosztálya (a továbbiakban: Népegészségügyi Főosztály) pedig a gyermek kezelőorvosának, valamint védőnőjének tevékenységét vizsgálta. Az ügyben vizsgálatot folytatott továbbá az Emberi Erőforrások Minisztériuma (a továbbiakban: EMMI) is.

Tekintettel arra, hogy a sajtóhírekben jelettek alapján felmerült az érintett gyermeknek a védelemhez és gondoskodáshoz való jogával és az állam objektív életvédelmi kötelezettségével összefüggő visszásság gyanúja az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 18. § (4) bekezdése alapján hivatalból vizsgálatot indítottam. Vizsgálatom eredményes lefolytatása érdekében az Ajbt. 21. § (1) bekezdés b) pontja és (2) bekezdése alapján a másodfokú gyámhatóság, valamint a Népegészségügyi Főosztály vezetőjétől az általuk elrendelt vizsgálat eredményéről, az ügyben megtett vagy tenni kívánt intézkedéseikről – az ügyben a gyermekorvosnál, a védőnőnél a gyermekjóléti szolgálatnál és a gyámhatóságnál keletkezett valamennyi irat, dokumentum másolatának egyidejű megküldése mellett – tájékoztatást kértem.

A hatóságok vezetőit megkereséseimben arra is kértem, hogy a már megindult vizsgálatuk terjedjen ki arra is, hogy a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjai eleget tettek-e a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.) 17. § (2) bekezdésében foglalt jelzési és együttműködési kötelezettségüknek. Választ vártam emellett arra is, hogy ha az édesanya a korábbi kapcsolataiban más településen élt, akkor az ezekből a kapcsolatokból származó gyermekeinek veszélyeztetettségével összefüggésben a gyermekjóléti szolgálatnál, illetve a gyámhatóságoknál keletkezett dokumentumokat továbbították-e a gyöngyösi gyermekjóléti szolgálatnak és gyámhatóságnak. Végül az EMMI szociális ügyekért és társadalmi felzárkózásért felelős államtitkárától (a továbbiakban: államtitkár) tájékoztatást kértem az általa elrendelt vizsgálat eredményéről, valamint az ügyben megtett intézkedéseiről.

Az érintett alapvető jogok és alkotmányos követelmények

- a jogállamiság elve és a jogbiztonság követelménye: *„Magyarország független demokratikus jogállam.”* (Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés);
- a tisztességes eljáráshoz való jog *„Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék.”* (Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdés);
- az élethez való jog: *„Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”* (Alaptörvény II. cikk);
- a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga: *„Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.”* (Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés).

---

¹ Lásd: <http://nol.hu/belfold/csonsovanra-aszott-a-gyongyosi-kislany-1615917>

Az alkalmazott jogszabályok

- a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény (a továbbiakban: Egyezmény);
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gvt.);
- az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (a továbbiakban: Eütv.);
- a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.);
- az egészségügyi ellátórendszer fejlesztéséről szóló 2006. évi CXXXII. törvény;
- a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (a továbbiakban: Szabstv.);
- a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.);
- az egészségügyi alapellátásról szóló 2015. évi CXXIII. törvény (a továbbiakban: Eü. alapellátási törvény);
- a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Gyer.);
- a gyámhatóságok, a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok, a gyermekjóléti szolgálatok és a személyes gondoskodást nyújtó szervek és személyek által kezelt személyes adatokról szóló 235/1997. (XII. 17.) Korm. rendelet (továbbiakban: Kr.);
- a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti és a gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet (a továbbiakban: NM rendelet);
- a területi védőnői ellátásról szóló 49/2004. (V. 21.) ESzCsM rendelet (a továbbiakban: ESzCsM rendelet);
- gyermekvédelmi és gyámügyi feladat- és hatáskörök ellátásáról, valamint a gyámhatóság szervezetéről és illetékességéről szóló 331/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Gyszr.);
- az egészségügyi szolgáltatók hatósági szakfelügyeletéről, szakmai minőségértékeléséről és a minőségügyi vezetőkről szóló 33/2013. (V. 10.) EMMI rendelet (a továbbiakban: EMMI rendelet);
- a várandósgondozásról szóló 26/2014. (IV. 8.) EMMI rendelet.

I. A megállapított tényállás

1) A gyámhatóság és a gyermekjóléti központ előzményi iratai alapján rekonstruálható tények

A másodfokú gyámhatóság, valamint a Népegészségügyi Főosztály által lefolytatott vizsgálat, a tanulmányozott iratok és a rendelkezésekre álló információk alapján a következő tényállás rögzíthető. Az anyának három apától négy gyermeke született. A gyermekjóléti központnak nincs tudomása arról, hogy az anya a korábbi kapcsolatból származó gyermekeivel más településen élt. A legidősebb gyermek iratanyaga teljes egészében a gyermekjóléti központ rendelkezésére állt. Az anya második gyermekének védelembe vételi iratai felelhetők a gyermekjóléti központ iratanyagában, de hiányoznak a gyámhatósági iratok és a bírósági végzések.

A 2002-ben született lányt a védelembe vételi eljárásra akkor illetékes² Gyöngyös Város Önkormányzatának jegyzője (a továbbiakban: jegyző) 2006. decemberében – az anya életvezetési problémája, a gyermek nem megfelelő gondozása miatt – védelembe vette. A 2008. januárjában született fiú védelembe vételére 2008. júliusában – a különélő szülők közötti egyre mélyülő konfliktus, a kapcsolattartás akadályozása, illetve életvezetési problémák miatt – került sor.

---

² 2012. december 31-éig a gyermek védelembe vételéről a települési önkormányzat jegyzője döntött, 2013. január 1-jétől az eljárásra a gyámhatóság az illetékes.

2010 februárjában a jegyző mindkét gyermeket ideiglenes hatállyal a különélő apáknál helyezte el. Az ideiglenes hatályú elhelyezés oka az anya eladósodása, a családgondozóval és a védőnővel való együttműködésének hiánya és *a független fejlődése volt.* A lánygyermek ideiglenes hatályú elhelyezéséről döntő végzés indoklása szerint *a lakásban nincsenek meg a napi étkezéshez szükséges élelmiszerek, az anya nem főz és a gyermekek étkeztetésére vonatkozó tanácsokat sem fogadja meg.* Ebből következően valószínűsíthető volt, hogy a gyermekek rendszeres, kielégítő táplálkozása nem valósult meg. Az ideiglenes hatályú elhelyezést megelőző időszakban a családgondozó és a gyámügyi ügyintéző az anyával előre egyeztetett időpontokban sem tudott a lakásba bejutni.

A 2002-ben született lányt és a 2008-ban született fiút a jegyző 2010-ben ideiglenes hatállyal a különélő apáknál helyezte el. A bíróság 2011-ben mindkét gyermeket édesapjukhoz helyezte. Az anyát pedig a büntetőbíróság kiskorú veszélyeztetése miatt jogerősen elítélte.

Az anya újabb párkapcsolatából 2012 augusztusában született kislány veszélyeztetettségét a védőnő elsőként 2013 januárjában jelezte a gyermekjóléti központnak és a gyámhatóságnak. A védőnő a gyermeknél *súlyfejlődési elmaradást tapasztalt.* Az anya 2012 decemberének elejétől a védőnőt nem engedte be a lakásba, a leveleire pedig nem válaszolt. A gyermekjóléti központ családgondozója felkereste a családot, de az apa nem engedte be, az együttműködést megtagadta. A gyermekjóléti központ erről értesítette a gyámhatóságot.

A gyámhatóság az ügyben *2013. január 14-én védelembe vételi eljárást indított.* A hatóság a szülőket, a védőnőt, a gyermekjóléti központ családgondozóját 2013. február 19-ére tárgyalásra idézte. Az ügyintéző megkereste a gyermekorvost, akinek a tájékoztatása szerint a kislány a kötelező védőoltásokat megkapta, de súlymérésre, tanácsadásra nem vitték el a szülők a gyermeket. A védelembe vételi tárgyaláson a védőnő elmondta, hogy a szülők a gyermeket időközben a hathónapos státuszvizsgálatra elvitték, azonban a védőnői családlátogatásról írásban lemondtak. A szülők a tárgyaláson nem jelentek meg.

A gyámügyi ügyintéző 2013. március 13-án kereste a családot telefonon, 2013. március 18-án a tartózkodási helyükön személyesen kereste fel őket, de nem tudott a lakásba bejutni. Az ügyintéző a szülőknél újabb idézést küldött. Az idézésre az apa megjelent, állítása szerint a gyermek és az édesanyja a tárgyalás idején a gyermekorvosnál voltak. Az apa nyilatkozott arról, hogy mikor voltak a védőnőnél, és közölte a következő tanácsadás időpontját is, majd kérte a védelembe vételi eljárás megszüntetését. A védőnő 2013. április 5-én kelt írásbeli tájékoztatása szerint az anya együttműködő, de a kislány súlyfejlődési elmaradása *aggodalomra ad okot.*

A gyámhatóság 2013 áprilisában a gyermek házi orvosától szakvéleményt kért, az anyát ismételtén idézte, szülők ellen kiskorú veszélyeztetése miatt feljelentést tett. Az orvos 2013. április 17-én kelt szakvéleménye szerint a szülők részéről táplálási rendellenesség nem állt fent, a szakvélemény készítésének idején a gyermek kórházi kezelés, illetve vizsgálat alatt állt.

2013. április 26-án az apa – idézés nélkül – megjelent a gyámhatóságon és elmondta, hogy a gyermeknél a reflux betegséget állapított meg a kórházi kivizsgálás, emiatt gyógyszereket kap, gyermekorvost váltottak, a védőnővel pedig rendszeresen tartják a kapcsolatot. Minderre tekintettel kérte a védelembe vételi eljárás megszüntetését.

2013. május 25-én a védőnő azonban azt jelezte, hogy a csecsemő súlyfejlődése továbbra is jelentősen elmarad a korosztályától, emiatt a gyámhatóság segítségét kérte. A gyámhatóság 2013. június 13-án a gyermekorvos, a védőnő, a családgondozó és a szülők részvételével esetkonferenciát tartott. A rendőrség a feljelentés nyomán megindított büntetőeljárást bűncselekmény hiányában 2013. június 18-án megszüntette.

A gyámhatóság a *védelembe vételi eljárást 2013. július 9-én szüntette meg.* A védőnő 2013. július 10-én ismételtén jelezte a gyermekjóléti központnak, hogy a kislány súlyosan alultáplált. A gyermekjóléti központ 2013. július 25-én kelt visszajelzése szerint a gyermek házi orvosával konzultáltak. A házi orvos tájékoztatása szerint a szülők minden utasítást betartanak, a gyermek állapotának diagnosztizálása folyamatban van. A védőnő 2013. szeptember 12-én ismét a gyermekjóléti központ segítségét kérte. A gyermekjóléti központ családgondozója az ügyben ismét a gyermekorvossal konzultált.

A gyermekorvos állítása szerint a szülők együttműködnek vele, illetve napi kapcsolatban áll velük. A védőnő 2013. október 22-én a gyermekjóléti központnak a kislány védelembe vételére tett javaslatot.

A védőnő 2013. október 30-án tájékoztatta a gyámhatóságot arról, hogy a szülők az esetmegbeszélés óta nem működnek együtt vele, ezt többször jelezte a gyermekjóléti központban. A gyámhatóság mindezek alapján *2013. november 1-jén újabb védelembe vételi eljárást indított*. Az eljárás során megkereste a gyermekorvost és a gyermekjóléti központot. A gyermekjóléti központ családgondozóját az apa nem engedte be a lakásba, a család a védőnői ellátást elutasította. A gyermekorvos tájékoztatása szerint a szülők az orvos utasításait betartják, a gyermek nincs veszélyeztetve. Az eljárást a gyámhatóság *2014. január 15-én ismét megszüntette*.

A védőnő 2014. február 3-án arról tájékoztatta a gyermekjóléti központot, hogy a szülők telefonon és személyesen a gyermekorvossal tartanak kapcsolatot. 2014. február 26-án a gyámhatóságnak küldött jelzés szerint a védőnő nem tud kapcsolatba lépni a családdal, a gyermek az életkorhoz kötött védőoltást nem kapta meg.

A védelembe vétel ügyében 2014. március 7-én újabb eljárás indult. A hatóság a gyermekorvost, a védőnőt, a családgondozót és a szülőket idézte. A gyámügyi ügyintéző környezettanulmány készítése céljából 2014. március 31-én felkereste a családot, de nem nyitottak neki ajtót. 2014. április 8-án az ügyintéző ismét elment a család lakóhelyére, az apa nyitott neki ajtót és közölte, *hogy sem a hatósággal, sem a gyermekjóléti szolgálattal nem kíván együttműködni*.

A gyámügyi ügyintéző a gyermeket kezelő Országos Kardiológiai Intézet főigazgatójától és a SOTE I. számú Gyermekklinikájának igazgatójától, valamint a gyermek házi orvosától a gyermek kezeléséről, betegségéről tájékoztatást kért. A Gyermekklinika igazgatójának válasza szerint *az elvégzett vizsgálatok alapján a gyermek alacsony súlyának hátterében a szülői veszélyeztetését az orvosok megítélni, így kizárni sem tudják*. A Kardiológiai Intézet az ambuláns vizsgálatok során nem nyert betekintést a gyerek ellátásának, gondozásának minőségébe, a szülők a kontrollvizsgálatra mindig elvitték a kislányt. 2014. május 30-án a Gyermekklinika szociális munkása esetjelző lapot küldött a gyámhatóságnak a gyermek veszélyeztetettségéről.

A gyámhatóság 2014. június 20-ára a gyermek szüleit, a családgondozót idézte. Az idézésre a szülők nem jelentek meg. A védelembe vételi eljárást a gyámhatóság 2014. július 4-én ismét megszüntette. A védőnő 2014. július 3-án tájékoztatta a gyermekjóléti központot és a gyámhatóságot arról, hogy az anya állapotos, a várandós gondozást visszautasította. A gyermekjóléti központ családgondozója a védőnő jelzését követően megpróbálta a családdal felvenni a kapcsolatot, de az apa azt elutasította.

2014. augusztus 6-án az elhunyt *kislány nővéreinek védelembe vétele tárgyában* a gyámhivatal új eljárást indított, a szülőket idézte. A hatóság ismét megkereste a Gyermekklinika igazgatóját, a házi gyermekorvost, a gyermekjóléti központot környezettanulmány készítésére kérte.

A szülők az idézésre nem jelentek meg, a családgondozó többször kísérelt meg a család lakóhelyén környezettanulmányt készíteni, de a szülők nem engedték be. A gyermekjóléti központ a gyermeknek a védelembe vételére tett javaslatot. A Gyermekklinika a kislány fejlődési visszamaradását diagnosztizálta, de annak okát az addig elvégzett vizsgálatok alapján nem tudta megállapítani. A gyermekorvos tájékoztatása szerint a gyermeket a vizsgálatokra elviszik, vele rendszeresen tartanak kapcsolatot. A másfél éves kislány súlya 2014. március 7-én 5990 gramm, majd 2014. december 9-én 9860 gramm volt.

A szülők a hatóság kétszeri ismételt idézésre sem jelentek meg, ezért a gyámhatóság *rendőrségi elővezetésükről döntött*. Az ügyészség *az elővezetési jóváhagyása iránti kérelmet annak jóváhagyása nélkül két alkalommal küldte vissza a gyámhatósághoz*. Ennek indoka az volt, hogy az ügyintéző nem csatolta eredetben a jóváhagyáshoz szükséges előzményi iratokat. Az előzményi iratok csatolását követően az ügyészség megállapította, hogy *az elővezetés törvényi feltételei nincsenek meg*.

Az elutasítást követően – 2015 januárjában – a gyámhatóság újabb idézést bocsátott ki, 2015 februárjában pedig a gyermekorvostól tájékoztatást kért a kislány fejlődéséről és megkereste a gyermekjóléti központot is.

A kislány 2015. március 1-jén mért testsúlya 10.500 gramm volt, az orvos tájékoztatása szerint egészséges, a védőoltásokat megkapta, az orvos kapcsolata a szülőkkel jó. A gyermekjóléti központtal való kapcsolatfelvételtől a szülők továbbra is elzártak.

A gyámhatóság ezt követően is többször idézte eredménytelenül a szülőket. A gyámhatóság 2015. szeptember 16-án – már az időközben megszületett fiatalabb gyermekről is információt kérve – megkereste a védőnőt, a gyermekjóléti központot és a gyermekorvost.

Az ettől az időponttól kezdődően keletkezett iratanyagok alapján feltárt további tényállást a következő, 2. pont tartalmazza részletesen. A 2012-ben született, idősebb gyermek vonatkozásában a gyámhatóság a védelembe vételi eljárást 2015. december 1-jén megszüntette, egyidejűleg a gyermekjóléti központot felhívta a család alapellátásában való gondozására.

2) Az elhunyt kisgyermek ügyében a gyámhatóságnál és a gyermekjóléti központnál, a védőnőnél és a házi gyermekorvosnál keletkezett iratok alapján rekonstruálható tények

Az elhunyt kisgyermek szülei már a terhesség idején írásban visszautasították a várandósgondozást. Az elutasító nyilatkozatot a védőnő megküldte a gyermekjóléti központnak.

A gyermek 2014. november 29-én született, az anyát és gyermekét a védőnő 2014. december 1-jén meglátogatta a kórházban. Az anya ekkor *írásban nyilatkozott a védőnői ellátás visszautasításáról*. 2014. december 2-án a védőnő az ellátás visszautasításáról írásban tájékoztatja a gyermekjóléti központot, a gyámhatóságot és a házi gyermekorvost. 2014. december 8-án a házi gyermekorvos meglátogatta az újszülöttet, az anyát a védőnővel való együttműködésre kérte. 2014. december 9-én a család megjelent a védőnői tanácsadóban és arra kérték a védőnőt, hogy mérje meg az újszülöttet, *a kislány súlya ekkor 3270 gramm volt*. 2014. december 11-én a *gyámhatóság védelembe vételi eljárást indított*, erről tájékoztatta a szülőket, a gyermekjóléti központot és a védőnőt.

A gyámhatóság a védelembe vétel ügyben a gyermekjóléti központtól 2014. december 11-én, 2015. január 21-én, 2015. február 20-án és, 2015. március 27-én újra és újra javaslatot kért.

2015. január 12-én a védőnő az életkorhoz kötött védőoltásra és az esedékes státuszvizsgálatra tértivevényes idézést küldött, amelyet a család átvett, de sem a védőoltásra, sem a státuszvizsgálatra nem vitték el a gyermeket. 2015. február 13-án és 2015. február 20-án a védőnő a védőoltásra és a státuszvizsgálatra ismételt tértivevényes idézést küldött a családnak. A státuszvizsgálatra a gyermeket a szülők nem vitték el, de az első részoltást az orvos 2015. március 6-án beadta neki. Erről az orvos a védőnőt tájékoztatta.

2015. március 4-én a gyermek apja a házi gyermekorvostól átvette a nem kötelező védőoltás receptjét. Az orvos ekkor arra kérte, hogy a csecsemő súlyát hetente diktálják be neki telefonon. A doktornő kérésének a szülők péntekenként tettek eleget. Amennyiben a szülők a súly bediktálását elmulasztották a doktornő hívta fel őket.

2015. március 6-án az anya védőoltásra vitte a gyermeket, a házi gyermekorvos ekkor már észlelte a súlyfejlődés elmaradását. 2015. április 1-én a védőnő a 3 hónapos korban esedékes védőoltásról szóló idézést küldött a család számára. Tekintettel arra, hogy a tértivevény a védőnőhöz nem érkezett vissza, ismételt idézést küldött.

2015. április 14-én a gyermekjóléti központ a gyámhatóság megkereséseire adott válaszában közölte, hogy a családdal többszöri kísérlet ellenére sem tudta a kapcsolatot felvenni, erre tekintettel a védelembe vételre vonatkozó javaslatot nem tud adni.

2015. április 28-án a gyermek a második részoltást is megkapta, a házi gyermekorvos tápszert írt fel neki, súlyelmaradása miatt labor és vizeletvizsgálatot kért, egyúttal felhívta a szülők figyelmét a vizsgálatok fontosságára. A szülők a vizsgálatra elvitték a gyermeket. A harmadik részoltás időpontjáról a házi gyermekorvos értesítette a szülőket, akik a gyereket az oltásra nem vitték el. 2015. június 12-én a védőnő az oltás elmaradásának ügyében személyesen egyeztetett a közegészségügyi-járványügyi felügyelővel. 2015. június 16-án a védőnő újabb idézést küldött a családnak az oltás esedékességéről. Több kézbesítési kísérlet után az idézést a posta 2015. július 7-ei dátummal a címzett az „átvételt megtagadta” jelzéssel küldte vissza a védőnői szolgálatnak.

A rendelkezésemre álló információk szerint *az anya kórházi kezelése miatt nem került sor a gyermek oltására*. Az oltás pótlására 2015. június 26-án megtörtént, a gyermek mért súlya ekkor 5780 gramm volt.

2015. július 17-én a gyermek ismét védőoltást kapott, a házi gyermekorvos ezt követően nem találkozott személyesen már a gyermekkel, a szülők *telefonon tartották vele a kapcsolatot*. A kislány fizikai státusza ekkor negatív volt, de alultáplált volt és a súlya nem megfelelő ütemben gyarapodott. A házi gyermekorvos szükségesnek tartotta a heti súlymérést és a vizsgálatokat, ezért folyamatosan kérte a szülőket, hogy vigyék be hozzá a gyermeket, akik a személyes találkozástól – különböző okokra hivatkozva – ettől az időponttól kezdve elzárkóztak.

2015. szeptember 11-én az anya tápszert és orvosság felírása érdekében elment a gyermekorvoshoz. A gyermeket nem vitte magával, állítása szerint a kislány mért súlya ekkor 6470 gramm volt. Az orvos az anyát arra kérte, hogy legközelebb a kislányt is vigye magával. Az orvos laborvizsgálatot szeretett volna kérni, de erre az anya elzárkózása miatt nem került sor. Legközelebb 2015. október 19-én a házi gyermekorvos a gyermeknek tápszert írt fel.

2015. szeptember 16-án a gyámhatóság a gyermek védelemben vétele ügyében tájékoztatást kért a gyermek házi orvosától, a védőnőtől és a gyermekjóléti központtól. 2015. október 20-án a védőnő átvette a gyámhatóság azon levelét, amelyben az ügyintéző a gyermek védelemben vétele ügyében a gyermekek ellátásával, gondozásával, fejlődésével, védőoltások és státusz- és szűrővizsgálatok teljesülésével kapcsolatos kérdésekre várt választ. A gyermekjóléti központ családgondozójának ezen a napon kelt feljegyzése szerint telefonon beszélt a gyermek házi orvosával, aki arról tájékoztatta, hogy a szülők részéről elhanyagolást nem tapasztalt. Beszélt a védőnővel is, aki aggodalmát fejezte ki amiatt, hogy a szülőkkel egyáltalán nincs kapcsolata.

2015. október 21-én a védőnő tájékoztatja a gyámhatóságot arról, hogy a család továbbra is visszautasítja a védőnői gondozást, szülők nem tartják vele a kapcsolatot, a gyermekek gondozásáról, ellátásukról, fejlődésükéről nem rendelkezik információval. Az életkorhoz kötött státuszvizsgálatokon csak a házi orvosnál jelentek meg. A megkeresés időpontjában oltási elmaradása sem a gyermeknek, sem a nővérének nem volt. A házi orvos e napon kelt tájékoztatása szerint a családban nevelkedő mindkét gyermek nevelése, gondozása a szülők részéről biztosított. A gyámhatóság vezetője ugyancsak aznap telefonon felhívta a gyermek édesapját, aki kikérte magának a zaklatást. A hatóság vezetője az édesanyával is kapcsolatba lépett, ő ígéretet tett arra, hogy beviszi a kislányt a gyámhatóságra, ez azonban végül nem történt meg.

2015. október 22-én a gyermekjóléti központ tájékoztatása szerint a családdal továbbra sem tudták a kapcsolatot felvenni, *az intézményegység vezetőjének megítélése szerint a védelemben vételtől eredmény nem várható*. 2015. október 30-án bemondás alapján a gyermek súlya 7080 gramm volt. 2015. november 4-én a gyámhatóság a védelemben vételi eljárást megszüntette, egyidejűleg a gyermekjóléti központot felhívta a család alapellátásában való gondozására.

2015. november 16-án a védőnő a 12 hónapos kor betöltésekor esedékes oltásra, illetve az egy éves életkorban esedékes státuszvizsgálatra tértivevényes idézést küldött a szülőknek. A levelet az apa többszöri kézbesítési kísérlet után átvette. A védőnő a házi gyermekorvossal szóban egyeztetett a gyermek oltásával kapcsolatban. 2016. január 4-én a védőnői bejegyzés szerint 12 hónapos korban esedékes oltást még mindig nem kapta meg a gyermek. A védőnő ezt követően többször küldött idézést a gyermek oltására, a tértivevényes levelet az apa 2016. február 16-án átvette.

A gyermekjóléti központ 2016. január 20-án arról értesítette a gyámhatóságot, hogy a család továbbra is elzárkózik a kapcsolatfelvétel elől. 2016. február 5-én, mivel a gyermek oltására még mindig nem került sor a védőnő – a házi gyermekorvossal való megbeszélést követően – *jelzést küldött a gyermekjóléti központnak*. 2016. február 15-én a védőnő szóban információt kért a házi gyermekorvostól, hogy a család a gyermeket tanácsadására vagy betegrendelésére bevitte-e.

2016. február 22-én a védőnő ismét tértivevényes idézést küldött a családnak, mivel a gyermek oltására eddig az időpontig nem került sor. Az idézést az apa átvette.

2016. március 1-én a gyermekjóléti központ a védőnőnek küldött visszajelzése szerint munkatársuk a családot többször felkereste, de nem tartózkodtak a lakásban, az írásos felkérésre pedig nem reagáltak, így a kapcsolatfelvétel sikertelen volt. 2016. március 10-én a gyermek oltása még mindig nem történt meg, ezért a védőnő a gyámhatóságnak írásos jelzést küldött.

2016. március 11-én a védőnő az oltás elmaradása miatt jelzést tett a Népegészségügyi Osztálynak, és még ezen a napon, majd 2016. március 18-án ismételt idézést küldött a szülőknek. A tértivevényes levelek átvételét *a címzett megtagadta*. 2016. március 21-én védőnő és a házi gyermekorvos közti megbeszélés szerint a család a védőoltásra nem jelentkezett az orvosnál.

2016. március 22-én a gyámhatóság a gyermekjóléti központtól tájékoztatást, javaslatot kért a gyermek védelembe vétele ügyében, a szülőket és a gyermekjóléti központ munkatársát idézte. 2016. március 23-án a védőnő felvette a kapcsolatot az idősebb gyermek óvodájával. A kapott információ szerint a gyermek már hosszabb ideje nem járt közösségbe. Ugyanezen a napon a védőnő egyeztetett a házi gyermekorvossal, aki tájékoztatta, hogy még mindig nem járt nála a család, illetve már elérni sem tudja őket. A védőnő ezért ismételt jelzést küldött a gyámhatóságnak. A házi gyermekorvos még ezen a napon elment a család lakcímére, a kapucsengetett, de nem engedték be. Az orvos ekkor írásban tájékoztatta a gyámhatóságot arról, hogy a szülők a gyermeket az 1 éves és a 15 hónapos kori kötelező védőoltások beadására nem vitték el.

2016. március 25-én a védőnő *szóban tájékoztatta a járási vezető védőnőt*, hogy védőnői gondozást elutasító család esetében nem tudják a gyermek házi orvosával az életkorhoz kötött kötelező védőoltások beadását elérni, a család még a házi orvos számára is elérhetetlenné vált. A vezető védőnő ekkor írásos esetismertetést kért a védőnőtől. A járási tiszti főorvos még aznap felszólította a szülőket, hogy a védőoltás pótlására jelentkezzenek a házi gyermekorvosnál.

2016. március 31-én a védőnő ismételt idézést küldött a szülőknek, a levél tartalmazta a gyermek törvényes képviselőjének a tájékoztatását a védőnővel való együttműködési kötelezettségről. A levél bontatlanul érkezett vissza a védőnői szolgálathoz. A Népegészségügyi Osztály figyelemfelhívó levelet küldött a családnak a gyermek védőoltása elmaradása kapcsán. A védőoltásra történő megjelenés határidejét 2016. április 30-ban szabták meg.

2016. április 4-én a védőnő kísérletet tett a család meglátogatására, de nem nyitottak neki ajtót, ezért a szomszédoknál kérdezősködött, akik elmondták, hogy a család a keresett helyen lakik. 2016. április 7-én a védőnő ismét felszólító levelet küldött a szülőknek, a címzetten az átvételt megtagadták.

2016. április 12-én érkezett meg a gyámhivatalhoz a házi orvos tájékoztatása arról, hogy az édesapával telefonon egyeztetett a védőoltások beadásáról és arról, hogy annak 2016. április 30-i határidővel meg kell történnie. A gyermekjóléti központ aznap kelt levelében tájékoztatta a gyámhatóságot arról, hogy *a családdal továbbra sem tudják felvenni a kapcsolatot*. Az intézményegység-vezető – hivatkozva a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 239. § (1) bekezdésére, mi szerint „aki a védőoltásra [...] vonatkozó egészségügyi jogszabályt, vagy az ilyen jogszabály alapján kiadott egészségügyi rendelkezést, megszegi, szabálysértést követ el” – kifejtette véleményét, hogy *a jelzett probléma nem veszélyeztetés, ezért a gyermekjóléti központ a védelembe vételt nem javasolja*.

2016. április 12-én a gyámhatóság a gyermekjóléti központtól javaslatot kért, a szülőket idézte. 2016. április 15-én és 20-án a szülők nem jelentek meg a gyermekkel az orvosnál, ezért újabb idézést küldött a védőnő. Az átvételt a címzett megtagadta.

2016. április 25-én a gyámhatóság a gyermek védelembe vétele ügyében tájékoztatást kért a védőnőtől a szülők együttműködési készségéről, az életkorhoz kötött védőoltások, státusz- és szűrővizsgálatok megtörténtéről, védőnői látogatás tapasztalatairól. A védőnő még aznap megkereste a házi gyermekorvost, aki elmondta, hogy a család nem jelentkezett nála. Megkereste az *idősebbik gyermek óvodáját* is, ahol azt a tájékoztatást kapta, hogy *az idősebb kislány nem jár óvodába*.

2016. április 26-án a védőnő írásban tájékoztatja a gyámhatóságot arról, hogy nem áll módjában nyilatkozni a kért adatokról, mert a család továbbra is elutasítja a védőnői gondozást, a gyermek a védőoltásokat nem kapta meg, státuszvizsgálaton nem volt.

2016. április 29-én a gyámhatóság ismételten megkereste a gyermekjóléti központot és véleményt kért a gyermek veszélyeztetettségéről. Ugyanezen a napon a hatóság a gyermekorvost is megkereste írásban, érdeklődött a szülők együttműködési készségéről, az orvos gyermek veszélyeztetettségére vonatkozó tapasztalatairól, a beadott védőoltásokról.

2016. május 2-án a gyámhatósági ügyintéző feljegyzése szerint a szülők az idézésre nem reagáltak, a lakásba nem engedték be őket. Jelezte, hogy ha a szülők az ismételt idézésnek sem tesznek eleget a hatóság a szülőket meghallgatásuk érdekében elővezetetti.

2016. május 4-én a Népegészségügyi Osztály ügyintézőjének sikerült az apát elérnie. Megbeszélték, hogy az elmaradt védőoltások pótlásának határidejét 2016. május 9-ig meghosszabbítják. A megbeszélt időpontra az idézést a védőnő még aznap postázta. A megadott időpontban a szülők nem vitték el a gyermeket az oltásra.

2016. május 9-én a gyámhatóság a szülőket ismételten idézte. 2016. május 10-én a védőnő írásban küldött tájékoztatást a Heves Megyei Kormányhivatal Járási Hivatal Népegészségügyi Osztály tisztifőorvosának, melyben tájékoztatja a gyermek védőoltási elmaradásáról és segítséget kér az oltások beadására vonatkozóan.

A gyermekorvos 2016. május 11-én adott tájékoztatása szerint a szülők 2015. november 3-áig teljes mértékben együttműködtek vele, *ezt követően a kapcsolat megszakadt*. A szülők hivatalos megkeresésekre, az orvos telefonhívásaira, illetve sms üzeneteire nem válaszoltak. Az orvosnak 2016 áprilisában sikerült egy alkalommal telefonon beszélnie az apával, aki ígéretet tett az elmaradt védőoltások pótlására, azonban ez nem valósult meg.

2016. május 12-én a Népegészségügyi Osztály a HE-05/61/01137-5/2016. számú határozatával elrendelte az életkorhoz kötött védőoltások elvégzését. A határozat postázására nem került sor, mert *a védőnő a hatóságot értesítette a gyermek aznap bekövetkezett haláláról*.

3) A Heves Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Főosztálya vizsgálatának eredménye

A Népegészségügyi Főosztály a hatósági ellenőrzés során a védőnő esetismertetése, nyilatkozata, az egészségügyi dokumentáció, valamint az ügyben keletkezett egyéb dokumentáció áttekintését követően a gyermekvédelmi jelzőrendszeri feladatok tekintetében megállapította, *hogy a gyermek szülei az anya várandóssága során majd a szülést követően visszautasították a területi védőnői ellátást, a védőnővel semmilyen módon nem voltak hajlandóak együttműködni*. A védőnő a szülőket a védőnői ellátás elutasításával egy időben – a lemondó nyilatkozatban foglaltak által – tájékoztatta a védőnői ellátás céljáról, jelentőségéről, a védőnői ellátás feladatairól, a gondozás elutasításának következményeiről, és a jelzési kötelezettségéről a gyermekvédelmi szervek felé. A védőnő, a védőnői ellátás visszautasítását követően – eleget téve a gyermekvédelmi jelzőrendszeri szerepének és az ahhoz kapcsolódó feladatainak – mind a várandós anya, mind a gyermek vonatkozásában azonnal, majd a gyermek haláláig még két alkalommal élt jelzéssel a gyámhatóságnál, a gyermekjóléti központnál, a gyermek háziorvosánál.

Tekintettel arra, hogy a család semmilyen együttműködésre nem volt hajlandó a védőnővel, *a védőnőnek nem volt módja a gyermek esetében a minimális gondozás megvalósítására sem*. Nem rendelkezett a gyermek életkörülményeiről, gondozásáról, táplálásáról, pszichoszomatikus fejlődéséről semmilyen információval. Eleget tett azon szakmai vonatkozású adminisztratív feladatainak, amelyeket ilyen helyzetben el kell végezni.

A Népegészségügyi Főosztály megállapította, hogy összességében a védőnő az elhunyt gyermek esetében a területi védőnők feladatainak végzését meghatározó jogszabályok és szakmai szabályok szerint járt el mind a gyermekvédelmi jelzőrendszeri feladatai, mind a védőnői szakmai feladatai tekintetében. A területi védőnő az elhunyt gyermek ügyében mulasztást, vétséget, szakmai szabálysértést, jogszabálysértést nem követett el.

A Népegészségügyi Főosztály a házi gyermekorvos tevékenységét vizsgáló házi gyermekorvostan szakfelügyelő főorvostól szakvéleményt kért arról, hogy a gyermek ellátása az egészségügyi jogszabályok, szakmai irányelvek és módszertani leveleknek megfelelően történt-e. A Népegészségügyi Főosztály – egyebek mellett – az alábbi kérdésekre is választ várt:

- A házi gyermekorvos eleget tett-e a „gyermekvédelmi jelző” szerepének?
- Az egészségügyi dokumentációt megfelelően vezette?
- Az egészségügyi szolgáltató rendelkezett-e az ellátás nyújtása időpontjában helyi eljárási utasítással, szakmai protokollal a szóban forgó ellátás vonatkozásában: Amennyiben igen, az megfelelt-e a szakmai irányelvnek, hatályos vonatkozó jogszabályoknak?
- Az egészségügyi szolgáltató által nyújtott egészségügyi ellátás a szakmai szabályoknak, protokolloknak, a hatályos vonatkozó jogszabályoknak, illetve a működési engedélyben foglaltaknak megfelelően történt-e? Amennyiben nem, a szakmai szabályszegés, mulasztás, jogszabálysértés, illetve működési engedélyben foglaltakba ütközés miben nyilvánult meg?
- Felügyeleti vizsgálat során szükségesnek tart-e intézkedést az érintett egészségügyi szolgáltató felé az egészségügyi államigazgatási szerv által?

A Népegészségügyi Főosztály által feltett kérdésekre adott szakértői válasz szerint a házi gyermekorvos a gyermekvédelmi jelző szerepének eleget tett, mert a védőnő közreműködésével folyamatosan és írásban kommunikált a gyermekjóléti szolgálattal és a gyámhatósággal. A védőoltások (1 éves 15 hónapos kori) beadásának elmaradásáról rendszeresen konzultálva jelzést adott a védőnőnek, aki rendeletben előírt kötelességének eleget téve megfelelő időben értesítette az intézkedési lehetőséggel bíró családsegítő szolgálatot, a gyámhivatalt és a népegészségügyi osztályt. A gyermekorvos írásban is jelezte a gyámhivatalnak az 1 éves és a 15 hónapos kori védőoltások elmaradását.

A szakértő véleménye szerint az orvosi, egészségügyi dokumentáció vezetése nem elég részletes. A súlyfejlődésre vonatkozó mérési adatok azonban megfelelő gyakoriságúak.

A szakértő álláspontja szerint az orvos 2015. november 3-a után is folyamatos erőfeszítéseket tett telefonon és személyesen is a gyermek elérésére. A szülők mindig megígérték a rendelői megjelenést. Másrészt a védőnőn keresztül 2016. február 5-én és március 10-én felhívta az illetékes intézmények figyelmét a szülők együttműködési készségének hiányára. Ezt követően – 2016. március 24-én – ajánlott küldeményként, feladóvevénnyel igazoltan a házi gyermekorvos közvetlenül is bejelentést tett a gyámhivatal felé a védőoltások elmaradásáról.

A szakértő a rendelkezésére bocsájtott dokumentációból az egészségügyi szolgáltató által nyújtott ellátás megfelelőségéről nem tudott nyilatkozni. Megítélése szerint a szakvélemény adására kitűzött határidő rövidege és az egyszemélyi vizsgáló orvos kapacitása a komplex átvilágítást nem teszi lehetővé. A szakértő intézkedésként szükségesnek tartotta a gyermekorvos figyelmének felhívását a dokumentáció részletesebb vezetésére.

Tekintettel arra, hogy a járási tisztifőorvos a szakvéleményben foglaltakkal nem teljes mértékben értett egyet az EMMI rendelet 10. § (4) bekezdésben foglalt jogkörével élve az egészségügyi szakkollégium véleményét kérte.³

Az Egészségügyi Szakmai Kollégium Gyermek-Alapellátási Tagozat vezetője (a továbbiakban: Tagozat vezető) a szakértői véleményt helytállónak tartotta a tekintetben, hogy a házi gyermekorvos megtett mindent, amit a jogszabályok számára előírnak: „Amit fel lehet hozni ellene, hogy nem volt elég erőszakos a szülőekkel, amikor folyamatosan csúsztak a következő vizsgálatokkal és oltási időpontokkal. Sajnos ez mindennapos a gyakorlatban és elfogadható a doktornő azon álláspontja, hogy mivel vele egyedül még tartotta a család a kapcsolatot a gyermek gondozása érdekében nem akarta a folyamatos feljelentésekkel elszakítani ezt az utolsó szálát.”

---

³ Az EMMI rendelet 10. § (4) bekezdése szerint, amennyiben a szakfelügyelő megállapításával, véleményével a megbízó tisztifőorvos nem ért egyet, a szakfelügyelő által készített, illetve az adott ügygel kapcsolatosan keletkezett dokumentumot az egyet nem értés indokolásával együtt felterjeszti az országos tisztifőorvoshoz, aki az adott ügygel kapcsolatosan az egészségügyért felelős miniszterten keresztül az egészségügyi szakmai kollégium véleményét kéri.

A Tagozat vezető állásfoglalása szerint *eleget volt, hogy a háziorvos folyamatosan egyeztetett a védőnővel, tudott annak jelzéseiről, az orvos részéről a párhuzamos jelzést nem tartja indokoltnak.* Az orvos azonban az 1 éves státuszvizsgálat és oltás elmaradásakor „nem gondolt időben arra, hogy 2015 októberében a gyámhatóság az ő jóhiszemű válasza alapján nem vette védelembe a gyermeket”. A 15 hónapos oltás elmaradása után jogszerűen jelezte a korábbi jónak mondható kapcsolat megszűnését a családdal, de ekkor már a gyermekvédelmi jelzőrendszer minden részvevőjének így neki is gyorsabb és határozottabb fellépésére lett volna szükség. A Tagozat vezető véleménye szerint ennek hiánya közrejátszott a bekövetkezett tragédiában. *„Az eset újra felhívja a figyelmet arra, hogy a gyermekvédelmi rendszer tagjai írásban tesznek eleget a jogszabályban előírtaknak, de ahhoz, hogy a jövőben elkerüljük a hasonló tragédiákat, sokkal szorosabb együttműködésre van szükség”.*

Mindezek alapján a járási tisztifőorvos nem tartotta indokoltnak a házi gyermekorvossal szemben hatósági eljárás megindítását, így a vizsgálatot intézkedés nélkül lezárta.

4) A Heves Megyei Kormányhivatal Gyámügyi és Igazságügyi Főosztálya vizsgálatának eredménye, intézkedései

A vizsgálat a *gyámhatóság gyakorlatában* az alábbi hiányosságokat tárta fel:

- a gyámhatóság a hivatalból megindított eljárásaiban nem kísérelte meg tárgyalás tartását, ami lehetővé tette volna az eltérő szakmai vélemények tisztázását, illetve huzamosabb ideig indokolatlan eljárási cselekményeket folytatott le,
- az eljárásokban nem kísérelte meg a Gyvt. 130/A. §-a szerinti környezettanulmány és helyszíni szemle tartását,
- a jogszabály által előírt ügyintézési határidőket többszörösen túllépte,
- a családról meglévő hivatalos információ alapján tévesen mérlegelte a gyermekek veszélyeztetettségét és az érdekükben teendő intézkedéseket.

A másodfokú gyámhatóság a felügyeleti-vizsgálat eredményeképpen *felhívta a Gyöngyösi Járási Hivatal vezetőjét*, hogy a feltárt jogszabálysértések súlyára tekintettel

- tegyen intézkedéseket a munkajogi felelősség kivizsgálására,
- gondoskodjon a járási hivatal érintett kollégái részére soron kívüli szakmai megbeszélés tartásáról és a hasonló esetek elkerülése érdekében belső eljárási rend kidolgozásáról,
- mérlegelje a szülői felügyeleti jog megszüntetése iránti per megindítását a szülők ellen gyermekeik, valamint születendő gyermekeik tekintetében is az illetékes járásbírószágon.

A vizsgálat megállapításai alapján tett intézkedések a következők voltak:

- a járási hivatalvezető a gyámhatósági feladatot ellátó ügyintézők részére soron kívüli szakmai megbeszélést rendelt el a hasonló esetek megelőzése érdekében,
- a gyámhatóság a Gyöngyösi Járásbírószághoz keresetet nyújtott be a szülői felügyeleti jog megszüntetése iránt, a per folyamatban van,
- a járási hivatalvezető 2016. május 26-án fegyelmi eljárást indított a gyámügyi osztály vezetőjével, illetve ügyintézőjével szemben. Az osztályvezető fegyelmi büntetést kapott, vezetői megbízatása megszűnt. A fegyelmi eljárás alá vont gyámügyi szakügyintéző azonnali hatállyal lemondott szolgálati jogviszonyáról
- az elhunyt kisgyermek nővérét 2016. május 27-étől – a gyermek nagyszülőnél való ideiglenes elhelyezését megszüntetve – nevelőszülőknél helyezte el a gyámhatóság.

A vizsgálat a *gyermekjóléti központ feladatellátásában az alábbiakat tárta fel:*

- a gyermekjóléti központ nem tett a gyámhatóság felé javaslatot védelembe vételre, vagy egyéb hatósági intézkedésre a család együttműködésének hiánya miatt,
- nem tartott esetkonferenciát a jelzőrendszeri tagok bevonásával a családban élő gyermekek nevelésének, gondozásának tisztázására és a további teendők megbeszélésére.

A másodfokú gyámhatóság intézkedése *a szakmai ellenőrzés eredményeképpen:*

- az eset kapcsán felhívta a gyermekjóléti központ vezetőjét szakmai értekezletet összehívására és a jövőbeni hasonló mulasztások elkerülése érdekében megfelelő eljárási rend kialakítására mind a család és gyermekjóléti szolgálat, mind pedig a család és gyermekjóléti központ tekintetében, és
- felhívta a gyermekjóléti központ vezetőjét, hogy tegyen intézkedéseket a munkajogi felelősség kivizsgálására.

A vizsgálat megállapításai alapján tett intézkedések a következők voltak:

- az intézmény vezetője munkajogi felelősségre vonást kezdeményezett, melynek alapján a gyermekjóléti szolgálat vezetőjének vezetői megbízását 2016. június 6-án visszavonta, a gyermekjóléti központ vezetőjét írásbeli figyelmeztetésben részesítette, két családgondozó figyelmeztetésben és illetménycsökkentésben részesült,
- az intézmény vezetője *szakmai értekezletet tartott* a jövőbeni hasonló mulasztások elkerülése érdekében és ügycsoportonként belső részletes eljárásrend kialakítását kezdeményezte.

A jelzőrendszer működésével kapcsolatban a másodfokú hatóság megállapította, hogy a Gyvt. 17. §-a szerint jelzőrendszeri tagok közül az a) pont szerinti egészségügyi szolgáltatást nyújtók – a védőnő és a házi gyermekorvos – álltak kapcsolatban a gyermekjóléti központtal. A védőnő maradéktalanul eleget tett jelzési kötelezettségének, a gyermekjóléti központtal tartotta a kapcsolatot. A gyermekorvos több alkalommal nyilatkozott szóban, hogy a gyermeket megfelelően ellátják a szülők. A gyermekjóléti központ felé a gyermekorvostól jelzés nem érkezett, csak a gyermekjóléti központ megkeresésére adott szóbeli tájékoztatást.

A másodfokú hatóság által megtett egyéb intézkedések:

- Javaslat a Gyvt. 130/A.§-t új (3) bekezdéssel való kiegészítésére: *„Egyéb jelzés hiányában is súlyos veszélyeztető oknak minősül, ha a kiskorút gondozó szülő (törvényes képviselő) megtagadja az együttműködést az egészségügyi alapellátást nyújtó szolgáltatóval – háziorvossal, gyermekorvossal, védőnővel – illetve a gyermekjóléti szolgálattal vagy a gyámhatósággal.”*
- A vizsgálati tapasztalatok ismertetésére és a helyes irányú jogalkalmazás elősegítésére a kormányhivatal a járási hivatalok gyámügyi vezetőinek szakmai értekezletet tartott. A kormányhivatal ezen kívül a megyei jelzőrendszeri tagok, a szakellátás és a gyámhatóságok számára is szakmai napot tartott, különös nyomatékot adva annak az elvárásnak a szolgáltatások és a gyámhatóságok felé, hogy minden szakembernek komplex családgondozásban, családszemléletben kell gondolkodni annak érdekében, hogy a valós veszélyeztetettséget feltárva a gyermek érdekében leginkább álló intézkedést hozzák. Az értekezletről és a szakmai napról emlékeztető készült.

5) Az Emberi Erőforrások Minisztériuma vizsgálatának eredménye

Az EMMI vizsgálata szerint a gyámhatóság a hivatalból megindított eljárásaiban nem kísérelte meg:

- a jogszabály szerint kötelező tárgyalás tartását, ami lehetővé tette volna a tényállás és az eltérő szakmai vélemények tisztázását,
- a jogszabályi felhatalmazás ellenére környezettanulmány és helyszíni szemle tartását,
- az ügyészség jelzése alapján a szülők elővezetésének elrendelését,
- a gyámhatóság indokolatlan eljárási cselekményeket folytatott le,
- a jogszabály által előírt ügyintézési határidőket többszörösen túllépte,
- a családról rendelkezésére álló hivatalos információk alapján tévesen mérlegelte a gyermekek veszélyeztetettségét és az érdekükben teendő szükséges intézkedéseket,
- a két kisebb gyermek ügyével más-más ügyintéző foglalkozott, külön kezelték a testvérek ügyét, mindez akadályozta a tényállás tisztázását, a gyermekek érdekében szükséges intézkedések mérlegelését,

- a harmadik szülött gyermek ügyében 5. a negyedik szülött gyermek ügyében 2 alkalommal történt ügyintéző váltás,
- bár voltak rendelkezésükre álló információk, a két nagyobb gyermek iratanyagát nem szerezték be,
- nem hallgatták meg tanúként a kisebb gyermekek ügyében az anyai nagyszülőket, vagy más személyeket, amely a tényállás tisztázása érdekében szükséges lett volna.

Összességében az elsőfokú gyámhatóság nem járt el kellő körültekintéssel, alaposággal a két kisebb gyermek ügyének intézése során és a jogszabálysértések halmozódása – a gyermekorvos és a gyermekjóléti szolgáltató részéről is – a legkisebb gyermek halálához vezettek.

Az EMMI a megyei, illetve a fővárosi kormányhivatalok gyámügyi és igazságügyi főosztályainak vezetőit tájékoztatta a vizsgálat megállapításáról, továbbá az egységes gyámhatósági jogalkalmazás elősegítése érdekében – az Igazságügyi Minisztériummal történt egyeztetést követően – *felhívta a figyelmet az elővezetés, valamint a helyszíni szemle gyámhatósági eljárásban történő alkalmazására, jogszabályi háttérére.* Kérte továbbá a fentiek eljuttatását az elsőfokú gyámhivatalok és a gyermekjóléti szolgáltatást nyújtók részére, továbbá – ha arra lehetőség van – szakmai konzultáció keretében való ismertetésére. A szakárca foglalkozás körében elkövetett gondatlan veszélyeztetés vétségének megalapozott gyanúja miatt az ügyben *feljelentést tett.*

Az EMMI felkérésére a Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal (a továbbiakban: NRSZH) *a gyermekjóléti szolgálatnál hatósági ellenőrzést folytatott.* Az NRSZH a feltárt jogsértések kiküszöbölése érdekében intézkedett, az intézmény fenntartójával és az intézményvezetőjével szemben igazgatási bírság kiszabásának tárgyában közigazgatási hatósági eljárást indított.

A vizsgálat megállapításai

II. A hatáskör tekintetében

Az alapvető jogok biztosának feladat- és hatáskörét, valamint az ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságokat az Ajbt. határozza meg. Az Ajbt. 18. § (4) bekezdése alapján a biztos a hatóságok tevékenysége során felmerült, az alapvető jogokkal kapcsolatos visszásság megszüntetése érdekében hivatalból eljárást folytathat. A hivatalból indított eljárás természetes személyek pontosan meg nem határozható, nagyobb csoportját érintő visszásság kivizsgálására vagy egy alapvető jog érvényesülésének átfogó vizsgálatára irányulhat.

Az Ajbt. 1. § (2) bekezdés a) pontja szerint a biztos – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordít a gyermekek jogainak védelmére.

A Gyvt. 94. § (2) bekezdése rögzíti, hogy a gyermekjóléti szolgáltatás biztosítása a települési önkormányzat feladata. A Gysr. 1. § (1) bekezdése szerint a gyámhatóság feladat- és hatáskörét a települési önkormányzat jegyzője, a fővárosi és megyei kormányhivatal gyermekvédelmi és gyámügyi feladatkörében eljáró járási (fővárosi kerületi) hivatala gyakorolja. Az egészségügyi ellátórendszer fejlesztéséről szóló 2006. évi CXXXII. törvény 1. § (2) bekezdés b) pontja szerint pedig egészségügyi közszolgáltatás: a részben vagy egészben a központi költségvetés és az Egészségbiztosítási Alap terhére finanszírozott egészségügyi szolgáltatás. feltételeit teremti meg, és amelynek általános kereteit és garanciáit az állam biztosítja.

A hivatkozott jogszabályok alapján az ügyben érintett szervek hatóságnak minősülnek az Ajbt. értelmében, így rájuk kiterjed vizsgálati hatásköröm.

III. A vizsgált alapjogok és elvek tekintetében

Az alapjogi biztos egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggés-rendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmanintézmény megalakulása óta az alapjogi biztos következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott alapjogi tesztek.

A jelentés megállapításaival összefüggésben ismételten hivatkozom arra, hogy az Alaptörvény vonatkozó rendelkezéseinek szövege az Alaptörvény Negyedik Módosításának hatályba lépését követően továbbra is nagyrészt megegyezik az Alkotmányban foglaltakkal, az alkotmányos követelmények és alapjogok tekintetében jellemzően nem tartalmaz olyan rendelkezéseket, amelyek ellentétesek volnának a korábbi alkotmányunk szövegével. Az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy „*az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni*”. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatában azt emelte ki, hogy az adott határozatban vizsgált törvényi rendelkezések esetében már az Alaptörvény Negyedik Módosítása alapján jár el a korábbi alkotmánybírósági határozatokban foglaltak felhasználhatóságát illetően. A testület ennek kapcsán elvi érvelést mondta ki azt, hogy „*az Alkotmánybíróság a hatályát veszített alkotmánybírósági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű és terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye az, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának létalapja. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.*”

Ha összevetjük az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében, az Alaptörvény II. cikkében, illetve az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésében foglaltakat a korábbi Alkotmány 2. § (1) bekezdésének, 54. § (1) bekezdésének és az Alkotmány 67. § (1) bekezdésének szövegével, akkor az állapítható meg, hogy a vizsgálat tárgyát képező jogállamiság elve, az élethez való jog (életvédelmi kötelezettség), valamint a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való jogainak védelme tekintetében nem hoz olyan koncepcionális változást az Alaptörvény szövege, mely a korábbi alkotmánybírósági gyakorlat elvetését, vagy jelentős tartalmi átértékelését alátámasztaná. Így elvi megállapításaim megfogalmazása, az alapjogok értelmezése során – ellenkező tartalmú alkotmánybírósági döntés megszületéséig – irányadónak tekintem az Alkotmánybíróság által mind az Alaptörvény hatályba lépését megelőzően, mind pedig az azt követően meghozott határozataiban, azok indokolásában kifejtett megállapításokat, következtetéseket. A tisztességes eljárás jogának érvényesülése kapcsán annyi változást érdemes kiemelni, hogy immár külön alkotmányi rendelkezés nevesíti a *tisztességes hatósági eljárás*hoz való jogot.

1. Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerint *Magyarország független, demokratikus jogállam*. Az Alkotmánybíróság több határozatában rámutatott, hogy a jogállam nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. Az Alkotmánybíróság a 30/2012. (VI. 27.) AB határozatában kimondta, hogy az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése és az Alkotmány 2. § (1) bekezdése azonosan deklarálja a jogállami klauzulát, tehát az eddig kialakított alkotmánybírósági gyakorlat továbbra is relevánsnak tekintendő. Az Alkotmánybíróság szerint a jogbiztonság az állam kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is *világosak, egyértelműek*, működésüket tekintve *kiszámíthatóak* és *előreláthatóak* legyenek a norma címzettjei számára. Az irányadó alkotmánybírósági tézis szerint a jogállamiság elvéből folyó követelmény a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége: a közhatalommal rendelkező szervek a *jog által megállapított működési rendben*, a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott *korlátok között* fejtik ki tevékenységüket.

Nem hagyható figyelmen kívül, hogy a *kiszámíthatóság – beleértve az egységes jogalkalmazást – és az eljárási garanciák biztosítása szorosan összekapcsolódik az egyes alanyi alapjogok, szabadságjogok védelmével*, mintegy kölcsönösen feltételezik egymást. Az alapjogok valódi érvényesülését képes kiüresíteni, megbénítani (azaz komolyan befolyásolni) a szabályozás vagy a jogalkalmazás hibáiból, zavarából adódó kiszámíthatatlanság, az eljárásra vonatkozó garanciális szabályok félre tétele, figyelmen kívül hagyása.

Érdeemes utalni ezzel kapcsolatosan arra az alkotmánybíróági tézisre, amely szerint közvetlen alkotmányi garanciák *gazdaságossági és célszerűségi okokból*, az eljárás egyszerűsítése vagy az időszűrés követelményének érvényesülése címén *sem mellőzhetők*. Mindebből az is következik, hogy jogállamot csak jogállami eszközökkel lehet szolgálni, az egyes jogsértésekre csak jogállami módon, a jogszabályi rendelkezések, az eljárási garanciák maradéktalan betartása mellett, az arra feljogosított szerveknek kell választ adnia.

2. Az Alaptörvény XXIV. cikke kinyilvánítja *a tisztességes eljárásról való jogot*. Az Alkotmánybíróóság döntéseiben felhívta a figyelmet arra, hogy a jogállamiságnak számos összetevője van. Irányadó alkotmánybíróági tézis, hogy a jogállamiság elvéből folyó egyik legfontosabb alapkövetelmény a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége: a közhatalommal rendelkező szervek a jog által megállapított működési rendben, a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott korlátok között fejtik ki tevékenységüket. A közigazgatás törvényessége akkor valósul meg, ha jogilag szabályozott eljárási keretek között működik, a jogkorlátozásra adott felhatalmazást pedig törvényi szinten pontosan kell meghatározni. Nem hagyható figyelmen kívül továbbá, hogy a kiszámíthatóság és az eljárási garanciák biztosítása szorosan összekapcsolódik az egyes alanyi alapjogok, szabadsági jogok védelmével, mintegy kölcsönösen feltételezik egymást

3. Az *Alaptörvény II. cikke* alapján minden embernek veleszületett joga van *az élethez és az emberi méltósághoz*, amelyektől senkit nem lehet önkényesen megfosztani. Az emberi méltóság az emberi léttel eleve együtt járó minőség, amely oszthatatlan és korlátozhatatlan, s ezért minden emberre nézve egyenlő. Az egyenlő méltósághoz való jog az élethez való joggal egységben azt biztosítja, hogy ne lehessen emberi életek értéke között jogilag különbséget tenni. Emberi méltósága és élete mindenkinek érinthetetlen, aki ember, függetlenül fizikai és szellemi fejlettségétől, illetve állapotától, és attól is, hogy emberi lehetőségéből mennyit valósított meg, és miért annyit. Az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdése alapján az EMBER sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani, *védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége*.

A két évtizedes alkotmánybíróági gyakorlat alapján állami szemszögből létezik az alapjogoknak *egy objektív intézményvédelmi oldala*: az egyén szubjektív (alanyi) jogának biztosításával, védelmével, érvényesülésével összefüggő tágabb értelemben vett pozitív állami kötelezettségeket összefoglalóan objektív *állami intézményvédelmi kötelezettségnek* nevezzük. Az objektív intézményvédelmi kötelezettség a negatív és pozitív állami kötelezettségekhez képest komplementer jellegű, vagyis feltételezi a szubjektív jog meglétét. Lényeges azt is leszögezni, hogy az állami intézményvédelmi kötelezettség tipikusan nem keletkeztet az egyén oldalán alanyi jogokat, és az egyén részéről nem is kényszeríthető ki. Az Alkotmánybíróóság töretlen és álláspontom szerint továbbra is irányadó megállapítása szerint az állam részéről garanciális feladatai ellátásához szükséges, hogy az egyes alanyi alapjogok biztosítása mellett az azokkal kapcsolatos értékeket és élethelyzeteket nemcsak önmagukban, az egyes egyedi igényekhez kapcsolódóan védje, hanem a többi alapjoggal összefüggésben kezelje. Az intézményvédelmi kötelezettségnek a testület szerint az alapjogokhoz kapcsolódó *értékekre* is ki kell terjednie. Az Alkotmánybíróóság megállapította azt is, hogy az *életvédelmi kötelezettség* – bár az alaptörvény külön nem nevesíti – azonban a korábbi Alkotmány 8. § (1) bekezdésének és az 54. § (1) bekezdésének együttes értelmezéséből következik. Az állam elsőrendű és alapvető fontosságú kötelezettsége az emberi élet védelme: nemcsak egyedi szinten, hanem *általában az emberi életet és létfeltételeket kell védenie*. Az állam objektív életvédelmi kötelezettsége az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdésének, illetve a II. cikkének együttes értelmezéséből továbbra is levezethető.

4. *A gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jogát az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdése rögzíti*. A gyermeket főszabályként minden olyan alapvető jog megillet, mint bármely más embert, de ahhoz, hogy a jogok teljességével képes legyen élni, biztosítani kell számára az életkorának megfelelő minden feltételt a felnőtté váláshoz. Erre tekintettel kifejezetten a gyermekek jogaként rögzíti a törvény a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemre és gondoskodásra való jogot.

E védelemre és gondoskodásra a gyermek mindenkivel szemben igényt tarthat. Ennek megfelelően a gyermek szülei, családja, az állam és a társadalom valamennyi tagja is köteles a gyermek jogait tiszteletben tartani, és a társadalom fennmaradásának zálogaként biztosítani számára a megfelelő fejlődéséhez szükséges feltételeket. A gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga az állam kötelességét alapozza meg a gyermek személyiségfejlődése intézményes védelmére. A gyermek, mint az alapjogok alanya oldalán az életkorból adódó hátrányokat az állam oldaláról az az intézményvédelmi kötelezettség egyenlíti ki, hogy az államnak aktívan kell cselekednie a gyermekek alapvető jogainak előmozdítása, érvényesülése és védelme érdekében.

Az *Egyezmény* preambuluma rögzíti, hogy a gyermeknek, figyelemmel fizikai és szellemi érettségének hiányára, különös védelemre és gondozásra van szüksége, nevezetesen megfelelő jogi védelemre, születése előtt és születése után egyaránt. Az Egyezmény 1991-től a magyar belső jog részévé vált, részes államaként Magyarország kötelezettséget vállalt a gyermekkel foglalkozó és védelmét biztosító intézmények létesítésére, valamint ezen intézményekben a jogszabályoknak megfelelő szakmai létszám, szakértelem, biztonság, az egészséges környezetet biztosítására.

Az Egyezmény minden gyermekekkel kapcsolatba kerülő intézményt és hatóságot a gyermek legfőbb érdekének megfelelő eljárásra, döntésre kötelez. A részes államok kötelezettsége annak elismertetése, hogy a felelősség a gyermek neveléséért és fejlődésének biztosításáért elsősorban a szülőkre hárul. Így segítséget kell nyújtaniuk a gyermek szüleinek a gyermek nevelésével kapcsolatban rájuk háruló felelősség gyakorlásához, gondoskodniuk kell a gyermekjóléti intézmények, szolgálatok létrehozásáról.

IV. Az ügy érdemében

Kiindulópontként rögzíteni szükséges, hogy vizsgálatom az elhunyt kisgyermekkel kapcsolatban álló gyámhatóság, gyermekjóléti központ, valamint az egészségügyi szolgáltatók (védőnő, házi gyermekorvos) tevékenységének *alapjogi szempontú vizsgálatára* irányult. A tényállás teljes körű feltárásához, az összefüggések megértéséhez elengedhetetlennek tartottam a gyámhatóságnál, a gyermekjóléti központnál és az egészségügyi szolgáltatóknál keletkezett *előzményi iratok áttanulmányozását*, az abban foglaltak *összegzésének tényállásszintű rögzítését*. Jelentésem az előzmények kapcsán azonban alapjogi visszásságokkal összefüggő megállapításokat nem tartalmaz.

A rendelkezésemre álló iratok és információk alapján az anya mind a négy gyermeke veszélyeztetettsége ügyében az illetékes gyöngyösi hatóságok (jegyző, illetve gyámhatóság), illetve a gyermekjóléti központ járt el, és az egészségügyi szolgáltatók tekintetében sem történt változás. Tény, hogy a családdal több gyámügyi ügyintéző és családgondozó is foglalkozott és egy ízben gyermekorvos-váltás is történt. A gyermekek védelmére köteles hatóságnak és szolgálatoknak azonban *folyamatosan tudomása volt az anya gyermekeit veszélyeztető magatartásáról*. Mindezt az is alátámasztja, hogy az elhunyt kislány nővérének veszélyeztetettsége ügyében összesen *négy alkalommal* indult védelembé vételi eljárás. A szülők a védőnővel, a gyermekjóléti központtal és a gyámhatósággal való együttműködést megtagadták, kizárólag a gyermekek háziorvosával és az elhunyt kislány nővérét kezelő kórházakkal voltak hajlandók együttműködni. Az idősebb gyermeknek a védelembé vétele ügyében indult eljárások megszüntetését kizárólag orvosi vélemények, így elsősorban a házi gyermekorvos véleménye alapozták meg.

1. A védőnői eljárás tekintetében

A Gyvt. 17. §-ában foglaltak szerint az egészségügyi szolgáltatást nyújtók (így különösen a védőnői szolgálat, a házi orvos, a házi gyermekorvos) a *gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjaiként* a gyermek veszélyeztetettsége esetén kötelesek jelzéssel élni a gyermekjóléti szolgáltatást nyújtó szolgáltatónál. A gyermek bántalmazása, illetve súlyos elhanyagolása vagy egyéb más, súlyos veszélyeztető ok fennállása, továbbá a gyermek önmaga által előidézett súlyos veszélyeztető magatartása esetén pedig hatósági eljárást kell kezdeményezniük.

Az orvosok és a védőnők *jelzőrendszeri kötelezettségeit az Eü. alapellátási törvény is rögzíti*. Az Eü. alapellátási törvény 8. § (3) bekezdése szerint a házi orvos, a házi gyermekorvos a gyermekvédelmi jelzőrendszer részeként jelzi a gyermek veszélyeztetettségét a gyermekjóléti szolgálatnak, valamint a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvényben meghatározott esetekben hatósági eljárást kezdeményez. A törvény 13. § (1) bekezdésének h) és i) pontjai alapján a védőnő feladata a gyermek családban való nevelkedésének elősegítése, együttműködés a háziorvossal, házi gyermekorvossal, a gyermekjóléti szolgálattal a gyermek veszélyeztettségének megelőzése és megszüntetése érdekében. A gyermekvédelmi jelzőrendszer részeként a védőnő gyermek veszélyeztetettségét jelzi a házi orvosnak, házi gyermekorvosnak, a gyermekjóléti szolgálatnak, valamint a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvényben meghatározott esetekben hatósági eljárást kezdeményez.

Az Eü. alapellátási törvény 13. § (5) bekezdése a várandós és gyermekágyas anyát, a korlátozottan cselekvőképes vagy cselekvőképtelen kiskorú gondozóját és törvényes képviselőjét a gyermek egészséges fejlődése érdekében *a védőnővel való együttműködésre kötelezi*, de az együttműködési kötelezettség *megszegésének következményeire vonatkozó rendelkezést* nem tartalmaz.

A védőnő feladatait az ESZCSM rendelet 3. §-a részletezi. E szerint a védőnő kötelezettsége a gyermekjóléti szolgálat és a házi orvos írásos értesítése, ha a törvényes képviselő a területi védőnői ellátás (a családlátogatás) igénybevételét megtagadja, illetve hatósági eljárás kezdeményezése a gyermek bántalmazása, súlyos elhanyagolása, a gyermek önmaga által előidézett súlyos veszélyeztető magatartása vagy egyéb súlyos veszélyeztető ok fennállása esetén.

Tekintettel arra, hogy – az idézett vizsgálatokban foglalt álláspontot osztva – a védőnő a jogszabályokban meghatározott jelzési, együttműködési kötelezettségének maradéktalanul eleget tett, mulasztás nem terhelte, a védőnői tevékenységgel összefüggésben alapjoggal összefüggő visszahívást nem állapítottam meg.

Az AJB-3039/2013. számú, az Agárdon a szülei által halálra éheztetett másfél éves gyermek ügyében folytatott vizsgálatot lezáró jelentésében a biztos az emberi erőforrások miniszterét egyebek mellett *felkérte arra, hogy fontolja meg a védőnői szolgáltatás – megelőzés érdekében való – kötelező igénybevételének, illetve a szolgáltatás elutasítása jogkövetkezményeinek jogszabályban való rögzítését*. Válaszában a védőnői szolgáltatás kötelező igénybevételének kidolgozását a miniszter is szükségesnek tartotta, intézkedés azonban e tekintetben nem történt.

Megállapítható, hogy az Eü. alapellátási törvény a gyermek törvényes képviselőjét a védőnővel való együttműködésre kötelezi. Abban az esetben azonban, ha a törvényes képviselő a területi védőnői ellátás (a családlátogatás) igénybevételét, így az együttműködést megtagadja, a védőnő kötelezettsége és egyben egyetlen lehetősége jelenleg a gyermekjóléti szolgálat és a házi orvos írásos értesítése az ellátás visszautasításáról.

Álláspontom szerint a vizsgált tragikus eset ismét rávilágít, hogy a védőnői ellátás visszautasításának jogszabályban rögzített következménye, illetve következmény nélkülsége nem nyújt kellő garanciát a szolgáltatás visszautasításával érintett gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz fűződő joga érvényesüléséhez, valamint a hasonlóan súlyos esetekben az állam objektív életvédelmi kötelezettségének megfelelő teljesülését is akadályozza.

2. A gyermekorvos eljárása tekintetében

A rendelkezéseimre álló iratok és információk alapján a házi gyermekorvos 2015. július 17-ét követően az akkor már alultápláltak tekinthető gyermeket *nem látta*, a gyermek súlyfejlődését csupán *a szülők bemondása alapján rögzítette*. Mindezek ellenére a folyamatban lévő védelemben vételi eljárásban 2015. október 21-én arról tájékoztatta a gyámhatóságot, hogy a családban nevelkedő mindkét gyermek nevelése, gondozása a szülők részéről *biztosított*. A feltárt tényállás alapján a házi gyermekorvos az elhunyt kisgyermek veszélyeztetettségére vonatkozó első jelzését csak hónapok múlva, 2016. március 23-án tette meg.

Gyvt. és az Eü. alapellátási törvény a gyermekvédelmi jelzőrendszeri tagként a védőnőt és a házi orvost külön nevesíti. Egyik jogszabály sem rendelkezik arról, illetve nem zárja ki a gyermek veszélyeztetettségének *egyidejű, párhuzamos jelzését* a védőnő és a házi gyermekorvos részéről.

Álláspontom szerint a vizsgált esetben a gyermekorvos a gyermek veszélyeztettségére vonatkozó jelzésének, illetve a jelzés hiányának *különös jelentősége volt*, hiszen a gyámhatóság a védelembé vételi eljárást 2015 novemberében kizárólag az gyermekorvos véleménye alapján szüntette meg. Álláspontom szerint – különös tekintettel az előzményekre – a házi gyermekorvos a gyermek veszélyeztettségére vonatkozó jelzésének megtétele attól az időponttól kezdve lett volna indokolt, amikor a szülők a kisgyermeket nem voltak hajlandók a rendelőbe elvinni.

Mindezek alapján szükséges ismét *felhívnom a figyelmet arra*, hogy a házi gyermekorvosok milyen fontos, nélkülözhetetlen láncszemei a gyermekvédelmi jelzőrendszernek: az általuk adott vélemény, a további tagokkal való együttműködésük minősége és folyamatossága kulcsfontosságú abban, hogy a gyámhatóság a gyermek veszélyeztetett helyzetét időben felismerje.⁴

Ennek kapcsán elfogadhatatlan a szakértői vizsgálat azon megállapítása, amely szerint „*a házi gyermekorvos az 1 éves státuszvizsgálat és oltás elmaradásakor nem gondolt időben arra, hogy 2015 októberében a gyámhatóság az ő jóhiszemű válasza alapján nem vette védelembé a gyermeket*”. A tragikus eset egyben rávilágít arra, hogy a jelzőrendszeri tagok érdemi együttműködése lehet az egyetlen járható út, hiszen a tagok egyedi és elszigetelt próbálkozásai a tartósan (renitensen) együtt nem működő szülők és családok esetében komoly kockázatokkal és következményekkel járnak.

3. A gyermekjóléti központ eljárása tekintetében

Az áttanulmányozott dokumentumok alapján *a gyermekjóléti központnak már 2014 decemberének elején tudomása volt arról, hogy a szülők visszautasították újszülött gyermekük védőnői gondozását*. A gyámhatóság a 2014. december 1-jén megindított védelembé vételi eljárással kapcsolatban a gyermekjóléti központtól első ízben 2014. december 11-én kért javaslatot. Tekintettel arra, hogy a javaslat nem érkezett meg, a hatóság a gyermekjóléti központot annak megtételére, további három alkalommal felszólította. A gyermekjóléti központ azonban csak a 2015. április 14-ei keltezésű válaszában tájékoztatta a hatóságot arról, hogy – mivel a szülőkkel a kapcsolatot nem tudja felvenni – a gyermeknek a védelembé vételére vonatkozóan nem tud javaslatot tenni.

A Gyer. 84. § (3) bekezdése szerint, ha a védelembé vétel iránti eljárás nem a család- és gyermekjóléti központ javaslatára indult, a gyámhatóság – javaslattétel céljából – megkeresi a család- és gyermekjóléti központot. A gyermekjóléti központnak a védelembé vételre vonatkozó javaslatot a megkeresést követő 15 napon kell megtennie.

Mindezekre figyelemmel megállapítható, hogy a gyámhatóság megkeresésének a gyermekjóléti központ csak hónapok múlva tett eleget. Álláspontom szerint – különös tekintettel arra, hogy a gyermekjóléti alapellátással való együttműködést a szülők már korábban, idősebb gyermekük esetében is megtagadták – a gyámhatóság megkeresésének jelentős késedelemmel való teljesítése nem indokolható azszal, hogy a gyermekjóléti központ munkatársa többször próbálta felvenni a kapcsolatot a családdal. Összességében a gyermekjóléti központ súlyos késedelmre az érintett gyermek védelembé és gondoskodásához való jogával összefüggő visszaesés helyzetet eredményezett.

A gyámhatóság következő megkeresésére 2015. október 22-én a gyermekjóléti központ ismételt tájékoztatást adott arról, hogy a családdal nem tudják a kapcsolatot felvenni. Az intézményegység vezető véleménye szerint a védelembé vételtől eredmény nem várható.

A Gyvt. meghatározásában a *védelembé vétel* olyan hatósági intézkedés, amely akkor alkalmazható, ha a szülők a gyermekjóléti alapellátások önkéntes igénybevételével nem tudják, vagy nem akarják a gyermek veszélyeztettségét megszüntetni.

A Gyer. 82. § (1) bekezdése szerint a gyámhatóság hatáskörébe tartozó gyermekvédelmi intézkedés akkor kezdeményezhető, ha az alapellátás nem vezet eredményre, vagy attól eredmény nem várható. A Gyer. 82. § (6) bekezdésének b) pontja szerint a szülő nem tekinthető együttműködőnek, ha megfelelő segítség és figyelmeztetés ellenére nem járul hozzá, vagy egyébként akadályozza a gyermek körülményeinek megfelelő gyermekjóléti, illetve más *szociális, egészségügyi* vagy közoktatási *ellátás* (a továbbiakban: alapellátás) *igénybevételét*.

⁴ Mindezek kapcsán külön is üdvözlendő, hogy 2016. június 10-én megjelent az EMMI szakmai irányelve az egészségügyi ellátók feladatairól gyermekek bántalmazásának, elhanyagolásának gyanúja esetén.

A védelembé vételi határozatban a gyámhatóság – egyebek mellett – arra is kötelezheti a szülőt, hogy gyermeke vegye igénybe az egészségügyi szolgáltatásokat.⁵

A Gyvt. 68. § (4) bekezdése szerint a védelembé vételt elrendelő határozat jogerőre emelkedésétől számított tizenöt napon belül a kirendelt családsegítést és gyermekjóléti szolgáltatást végző munkatársnak (2015. december 31-éig a családgondozónak) a gyermekre vonatkozóan egyéni gondozási-nevelési tervet kell készítenie.

Az NM rendelet a gyermek folyamatban lévő védelembé vételi eljárásakor hatályos rendelkezése szerint a kirendelt családgondozónak a szülő, a gyermek, az érintett személyek és – szükség esetén – szakemberek bevonásával kellett *az egyéni gondozási-nevelési tervet elkészítenie*.⁶ Ha a gondozási-nevelési terv megvalósítása a szülő, illetve a gyermek megfelelő együttműködése miatt nem lehetséges, a családgondozó ezt írásban jelzi a gyámhivatalnak, továbbá felhívja a szülő, illetve a gyermek figyelmét arra, hogy a védelembé vétel sikertelensége esetén a gyermekvédelmi gondoskodás más eszközének alkalmazására kerülhet sor (pl. ideiglenes hatályú elhelyezés). Végül a családgondozó – lehetőség szerint az általa összehívott esetkonferenciát követően – javaslatot tesz a gyámhatóságnak a gyermekvédelmi gondoskodás más eszközének alkalmazására.⁷

Az irányadó módszertani útmutató szerint⁸ a jelzőrendszeri tagok esetében a hatékony együttműködésnek, az információkat kicserélő, feladatokat szétosztó *esetmegbeszélés* ad keretet, mely a jelzőrendszerben nevesített szakemberek bevonásával történik.

Az NM rendelet 2015. december 31-éig hatályos 14. § (3) bekezdés a) pontja szerint a gyermekjóléti szolgálat kezdeményezi, szervezi és összehangolja a Gyvt. 17. §-ában meghatározott, valamint más érintett személyek és szervezetek részvételét az észlelő- és jelzőrendszerben. Az együttműködés összehangolásának érdekében a gyermekjóléti szolgálat esetmegbeszélést tart. Az esetmegbeszélés történhet lehetőség szerint a családot és a családdal foglalkozó szakembereket is bevonva, esetkonferencia, egy adott család ügyében tartott megbeszélés. Az esetmegbeszélés egyik állandó meghívottja az illetékes védőnő.

Az esetmegbeszélésekről minden esetben feljegyzést kell készíteni.⁹ A gyermekjóléti szolgálat, konkrét esethez kapcsolódóan esetkonferenciát tart az érintett szakemberek bevonásával. Esetkonferenciát egy adott esettel kapcsolatban – a gondozási folyamat sorsán akár több alkalommal is – az összes érintett és a lehetséges támaszt jelentő személy, intézmény képviselője részvételével tartanak. Az esetkonferencia célja a szolgáltatást igénybe vevő gyermeket és családot érintő információk cseréje, azok rögzítése, a feladatok meghatározása, illetve elosztása a résztvevő szakemberek és egyéb meghívottak között.¹⁰

Álláspontom szerint, abban az esetben, ha a gyermek védelembé vételéről döntő határozatban kirendelt családgondozóval a szülők az együttműködést már az egyéni-gondozási nevelési terv készítésekor megtagadták volna, akkor ez – a védőnő részvételével megtartott esetkonferenciát követően – *alapot adhatott volna a gyermekvédelmi gondoskodás más eszközének megfelelő alkalmazására* (pl. ideiglenes hatályú elhelyezés) vonatkozó javaslatételre.

A gyermekjóléti központ a gyámhatóságnak 2016. április 11-én küldött levele szerint az, hogy a szülők nem vitték el a gyermeket a kötelező védőoltás beadására nem tekinthető a gyermek védelembé vételére alapot adó veszélyeztetésnek.

A Gyvt. meghatározza a gyermekvédelmi jelzés megtételére alapot adó *veszélyeztetettség*,¹¹ illetve a *súlyos veszélyeztetés*¹² fogalmát.

⁵ Lásd Gyvt. 68. § (1) bekezdés és (3) bekezdés c) pontja.

⁶ Lásd NM rendelet 21. § (2) bekezdés.

⁷ Lásd NM rendelet 22. § (4) bekezdés.

⁸ A gyermek bántalmazásának felismerésére és megszüntetésére irányuló szektor-semleges egységes elvek és módszertan dokumentum 27. o.

⁹ Lásd NM rendelet 15. § (2) bekezdés és (3) bekezdés a) pont, hatályos 2015. 12. 31.).

¹⁰ A gyermek bántalmazásának felismerésére és megszüntetésére irányuló szektor-semleges egységes elvek és módszertan dokumentum 27-28. o.

¹¹ Lásd Gyvt. 5. § n) pont.

¹² Lásd Gyvt. 72. § (2) bekezdés.

A veszélyeztetettséggel kapcsolatban készült módszertani útmutató szerint az egészségügyi elhanyagolás (pl. ha a gyermek nem, vagy nem időben kap orvosi ellátást, védőoltást, a kötelező preventív szolgáltatásokat – ideértve a védőnői ellátást – a szülő nem veszi igénybe, vagy megtagadja) veszélyeztető helyzetnek tekintendő.¹³

Azt, hogy a gyermek veszélyeztetettnek tekinthető-e a vele és családjával kapcsolatban álló szakemberek, az egészségügyi szolgáltatók, a gyermekjóléti alapellátás, a gyámhatóság munkatársai döntenek el. A veszélyeztetettség értelmezése elsősorban az ő ismereteiktől, személyes attitűdjüktől, személyiségüktől, képzettségüktől és tapasztalataiktól függ. Ha a szakemberek a gyermek helyzetét veszélyeztetettnek találják, akkor kötelesek beavatkozni.¹⁴

Mindebből következően megállapítom, hogy a védelembé vételi javaslat elmulasztása, az esetkonferencia mellőzése, a gyermek veszélyeztetettségi státuszának nem megfelelő értelmezése a gyermek védelemhez és gondoskodáshoz fűződő jogával összefüggő visszásságot okozott, valamint súlyosan sértette a gyermek legjobb érdekét figyelembe vevő eljárási elvét.

4. A gyámhatóság eljárása és mulasztásai tekintetében

A vizsgálat dokumentumaiból megállapítható, hogy a gyámhatóság a védőnő jelzése alapján – a Gyer. 84. § (1) bekezdésében foglalt kötelezettségének eleget téve – a védelembé vételi eljárást 2014. december 11-én megindította, a gyermekjóléti központtól javaslatot kért. A fent ismertetettek szerint a központ arra vonatkozó tájékoztatását, hogy a szülőkkal való kapcsolatfelvétel hiányában a javaslatát nem tudja megtenni, csak 2015. április 14-én adta meg, többszöri felhívást követően.

A gyámhatóság ezt követően *hónapokig semmilyen eljárási cselekményt nem tett*, így a gyermek ellátásáról nem érdeklődött a háziorvostól, illetve a védőnőtől, a szülőknél az ügyben nem küldött idézést, nem kísérelt meg tartózkodási helyükön környezettanulmányt készíteni.

A gyámhatóság csak 2015 szeptemberében kereste meg ismét a gyermek háziorvosát, a védőnőt és gyermekjóléti központot. A védőnő és a gyermekjóléti központ továbbra sem tudott kapcsolatba lépni a szülőkkal, a háziorvos véleménye szerint a gyermekek nevelését, gondozását a szülők megfelelően ellátták. A gyámhatóság 2015. november 4-én *csupán az orvos véleményére alapozva szüntette meg a védelembé vételi eljárást*, egyúttal felhívta a gyermekjóléti központot a család alapellátásban való gondozására.

A Ket. 33. § (1) bekezdése alapján a döntést az eljárás megindulásától számított huszonegy napon belül kell meghozni és gondoskodni annak közléséről. A Ket. 33. § (3) bekezdés c) pontja szerint a hiánypótlásra, illetve a tényállás tisztázásához szükséges adatok közlésére irányuló felhívástól az annak teljesítéséig terjedő idő az ügyintézési határidőbe nem számít be. A Gyer. 86. §-a szerint¹⁵ a gyámhivatal a védelembé vétel iránti eljárás során tárgyalást tart. A tárgyalást úgy kell megtartani, hogy hozzásegítse a gyermeket és a szülőt, a védelembé vétel okának, céljának és jogkövetkezményeinek megismeréséhez. A tárgyaláson – egyebek mellett – a szülőket meg kell hallgatni, az csak akkor mellőzhető, ha a meghallgatás miatti késedelem elháríthatatlan kárral, vagy veszéllyel járna. A védelembé vételi eljárás során az ítéelőképessége birtokában lévő gyermeket és a szülőt, nyilatkoztatni kell arról, hogy vállalják-e a gyermekjóléti szolgálattal az alapellátás keretében való együttműködést. A nyilatkozattétel előtt a gyermeket és a szülőt figyelmeztetni kell az együttműködés hiányában alkalmazható jogkövetkezményekre.

Tekintettel arra, hogy a szülők meghallgatása a tárgyaláson a fent hivatkozott kivétellel kötelező, a gyámhatóságnak őket a Ket. 46. § (1) bekezdésében foglaltak szerint idéznie kellett volna. A Ket. 48. § (1) és bekezdésének rendelkezése alapján az idézett személy köteles az idézésnek eleget tenni.

¹³ A veszélyeztetettség fogalma, hatékony alkalmazásának szakmai megalapozása 18. o. Lásd: <http://modernizacio.hu/old/index.php?page=dokumentum&piller=24&dokid=520>

¹⁴ A veszélyeztetettség fogalma, hatékony alkalmazásának szakmai megalapozása 3. o. Lásd: <http://modernizacio.hu/old/index.php?page=dokumentum&piller=24&dokid=520>

¹⁵ Hatályos 2015. december 31-éig

A Ket. 48. § (3) bekezdése szerint, amennyiben az idézett személy ismételt idézésre sem jelenik meg, és távolmaradását nem menti ki, a rendőrség útján elővezetethető. Az elővezetés fogatosításához – amennyiben jogszabály másként nem rendelkezik – az ügyésznek a hatóság vezetője által kért jóváhagyása szükséges.

A Gyvt. 130/A. § (1) bekezdése kimondja, hogy a gyermek bántalmazása, súlyos elhanyagolása vagy egyéb más, súlyos veszélyeztető ok fennállása, továbbá a gyermek önmaga által előidézett súlyos veszélyeztető magatartása esetén a hatóság és az ügyfél bármilyen módon tarthat kapcsolatot. Ezekben az esetekben, amennyiben környezettanulmányra van szükség, akkor azt haladéktalanul el kell készíteni, és a helyszíni szemle a lezárt terület, épület, illetve helyiség felnyitásával, az ott tartózkodó személyek akarata ellenére is megtartható.

A Ket. 56. § (1) bekezdése alapján, amennyiben a tényállás tisztázására ingó, ingatlan (a továbbiakban együtt: szemletárgy) vagy személy megtekintése vagy megfigyelése szükséges, a hatóság szemlét rendelhet el. A Ket. 57/B. § (1) és (5) bekezdése szerint a szemle eredményes és biztonságos lefolytatása érdekében, ha annak jellege indokolttá teszi, a hatóság – az ügyész előzetes jóváhagyásával, illetve ha a jóváhagyás beszerzése a késedelem veszélyével járna, az ügyész jóváhagyása nélkül, de a szemlérről készült, az azonnali intézkedési okot és a megtett intézkedéseket részletesen tartalmazó jegyzőkönyv 5 napon belüli megküldésével – a rendőrség közreműködését kérheti.

A Gyer. 85. § (1) bekezdése emellett előírja azt is, hogy a gyámhatóság a hivatalból indított védelemben vételi eljárást annak szabályszerű lefolytatását követően is csak akkor szüntetheti meg, ha a gyermek veszélyeztetettsége nem áll fenn.

Álláspontom szerint egy szabálytalanul lefolytatott védelemben vételi eljárást megszüntető végzésben értelmetlen, felesleges és indokolatlan azt a gyermekjóléti központot az érintett család alapellátásban való további gondozásra felhívni, amelyik húzamosabb ideje eleve a kapcsolatot sem tudja felvenni a családdal. Ebből következően megállapítom, hogy mindez az eljárás súlyosan sértette a gyermek legfőbb érdekét figyelembe vevő eljárás elvét.

A rendelkezésemre álló iratok szerint a család alapellátásban való gondozására felhívott gyermekjóléti központ 2016. január 20-án értesítette a gyámhatóságot arról, hogy a család a kapcsolatfelvétel elől továbbra is elzárkózik. A gyámhatóság azonban az újabb védelemben vételi eljárást csak 2016. március 22-én – a védőnő ismételt jelzése alapján indította meg. A gyermek háziorvosa 2016. március 23-án kelt levelében tájékoztatta a gyámhatóságot arról, hogy a szülőket már ő sem tudja elérni. A gyámhatóság eljárási cselekményei azonban továbbra is csak szülők idézésére, a gyermekjóléti központtól, a védőnőtől, házi gyermekorvostól való információkérésre korlátozódott. A hatóság egy ízben – 2015. május 2-án – próbált a lakásba bejutni, azonban még ekkor sem kísérelt meg a rendőrség bevonásával a helyszíni szemlét tartani.

Összességében a gyámhivatal indokolatlanul elhúzódo eljárása, a tárgyalás, illetve ezzel összefüggésben az idézés, a többszöri eredménytelen idézést követően az elővezetés, valamint a helyszíni szemle elrendelésének mellőzése, továbbá az, hogy a hatóság nem győződött meg hitelt érdemlően a gyermek veszélyeztetettségéről, illetve annak hiányáról, a gyermek védelemben és gondoskodáshoz való jogával összefüggő súlyos visszásságot okozott.

Megállapítom, hogy a házi gyermekorvos, a gyermekjóléti központ, és a gyámhatóság fent ismertetett sorozatos mulasztásai lehetővé tették, illetve nem akadályozták meg, hogy a szülők gyermeküktől az egészséges fejlődését biztosító táplálékot húzamosabb ideig megvonják, ami – közvetetten – a gyermek halálához vezetett.

Intézkedéseim

A feltárt alapvető jogokkal összefüggő visszásságok jövőbeni bekövetkezése lehetőségének megelőzése érdekében

1. az Ajb. 37. §-a alapján *felkérem* az emberi erőforrások miniszterét, hogy ismét fontolja meg a védőnői szolgáltatás kötelező igénybevitelének jogszabályban való rögzítését, vagy – annak hiányában – a védőnői szolgáltatás visszautasítása következményeinek olyan jogi szabályozását, amely megfelelő garanciát nyújt a szolgáltatás visszautasításával érintett kiszolgáltatott kisgyermek alapvető jogainak és legjobb érdekének védelmére;

2. az Ajbt. 31. § (1) bekezdése alapján *felkérem* az emberi erőforrások miniszterét, hogy küldje meg jelentésemet valamennyi megyei és fővárosi kormányhivatal számára, továbbá azok útján hívja fel a gyermekvédelmi észlelő és jelzőrendszeri tagok figyelmét – a gyermek veszélyeztetettségnek mielőbbi felismerése és a gyermek legjobb érdekét szolgáló intézkedések megtétele érdekében – az e tárgykörben készült korábbi, illetve legújabb módszertani útmutatók használatának jelentőségére;
3. az Ajbt. 35. § (1) bekezdése alapján a Heves Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Főosztálya vezetőjének *javasolom*, hogy fontolja meg a gyermek háziorvosának fegyelmi felelősségre vonásának lehetőségét.

Figyelemmel arra, hogy a feltárt visszás gyakorlat és hiányosságok kiküszöbölése érdekében a gyámhatóság és a gyermekjóléti központ eljárása tekintetében a szükséges intézkedéseket a Heves Megyei Kormányhivatal Gyámügyi és Igazságügyi Főosztályának vezetője, az államtitkár és az NRSZH főigazgatója – az általuk lefolytatott vizsgálatot követően – megtette, azokkal egyetértve a vizsgált ügyben további intézkedést nem kezdeményezek.

Budapest, 2016. szeptember

Székely László sk.